

LIBEREC
základní škola Husova
RÖSSLEROVY ŠKOLY

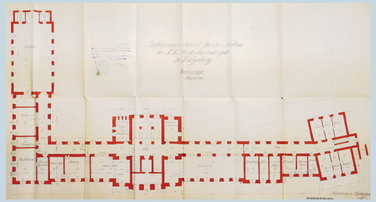
Dívčí měšťanka, dnes Základní škola s rozšířenou výukou jazyků Husova

POPIS

Monumentální čtyřpodlažní budova sestává z hlavního křídla podél Husovy třídy, na které se při Chelčického ulici napojuje východní křídlo s tělocvičnou, při ulici Klášterní pak západní „ředitelské“ křídlo, ve kterém se původně nalézal byt ředitele a školníka. Hlavní křídlo je tvořeno převýšeným centrálním pavilonem s vysokou mansardovou střechou. Na něj se napojují dva čtyřpodlažní díly se strmými sedlovými střechami, vetknutými do centrální mansardy. Na opačných stranách sedlové střechy pronikají do vysokých valbových střech krajních čtyřpodlažních rizalitů. Na krajní rizalit při Chelčického ulici se kolmo napojuje východní křídlo o čtyřech podlažích, na něž navazuje nižší tělocvična. Tato část objektu je završena valbovými střechami o různých sklonech. K západnímu rizalitu se připojuje ředitelské křídlo, tvořené třípodlažním spojovacím dílem, rovnoběžným s hlavním průčelím podél Husovy třídy. Samotná budova s byty je k němu natočená nakoso, podél Klášterní ulice. Nepřehlédnutelným prvkem v soustavě strmých a vzájemně prostupujících střech, krytých původně bobrovkami, jsou masivní komínová tělesa.

Fasády sjednocují masivní fabionové římsy. Omítka probarvená ve hmotě je provedená v kombinaci hrubozrnné a hladké struktury. Původní barevnost byla pískově světlá. Vstupní partie je situována do trojosého konvexně segmentového rizalitu se čtyřmi pilastry vysokého řádu, vybíhajícími z tříčtvrtečních sloupů. Na nich spočívají čtyři plastiky ženských postav s atributy – alegorií vyučovacích předmětů. Zprava to jsou geometrie (rýsovací trojúhelník), dále matematika (bez atributu), chemie (atribut nedochován – snad kahan) a fyzika (Wimshurstova indukční elektřina). Autor plastik není dosud znám. Nad hlavním vstupem je v omítce proveden malý státní znak Republiky československé, jež nahradil reliéf rakouského orla.

Dispoziční rozvržení je přehledné a symetrické. V centrálním pavilonu se nachází ústřední trojramenné schodiště, po jehož stranách jsou směrem do dvora umístěna sociální zařízení. V každém podlaží se pak od schodiště rozbíhají chodby, prosvětlené ze dvora, s učebnami a kabinety, orientovanými do ulice. V suterénu nalezly umístění šatny, kotelna, dílny, tělocvična a různé pomocné a provozní místnosti. Ve zvýšeném přízemí se nacházejí učebny, přičemž dominujícím prostorem je vestibul se železobetonovým trámovým stropem. V prvním patře se nalézala sborovna, ředitelna, knihovna, učebna chemie, školní laboratoř, běžné učebny a kabinety. Ve druhém patře byla umístěna kreslírna, rýsovna, učebna fyziky s cvičebnou, sklady učebních pomůcek a modelů, učebny a kabinety. V nejvyšším podlaží centrálního pavilonu se nacházel přednáškový sál, sklad modelů a kabinet. Technickou zajímavost představoval výtah na uhlí, umístěný v samostatném šachtovém přístavku ve dvorním koutu centrálního pavilonu.

Půdorys 1. PP. Oskar Rössler, 1910

Pohled na středový rizalit z Vítězné třídy

PAMÁTKOVÁ HODNOTA

Jedná se o vynikající příklad neoklasicistního pojetí autorské moderny, příznačné pro německé jazykové oblasti českých zemí v prvních desetiletích 20. století. Architekt využil předností stavební parcely, jež mu umožnila komponovat budovu v monumentálním měřítku s působivou gradací hmot, formovaných v přísně klasických objemech. Škola představuje dominantu celé čtvrti. Je orientačním bodem a etalonem okolní zástavby, k čemuž přispívá jak její exkluzivní poloha, tak mistrovská kompozice hmot, pointující Vítěznou třídu. Představuje také dominantu severního svahu nad přehradou, jehož zástavba se počala odvíjet po zrušení výstaviště z roku 1906 souběžně s výstavbou školy, a byla dotvořena v meziválečném období. Budova se dochovala ve věrohodném a nenarušeném stavu, s řadou původních detailů a hodnotných prvků. Dokumentuje turbulentní historii nacionálně diverzifikovaného školství v pohraničí českých zemí. Rakouskou reálku nahradilo německé a po roce 1945 české gymnázium, od padesátých let 20. století pak slouží budova primárnímu vzdělávání.

Chodba a centrální schodiště v přízemí. Foto Rudolf Ginzel, 1914. Severočeské muzeum v Liberci

ŠKOLA NA HUSOVĚ TŘÍDĚ

1909 stát zakupuje od města pozemek na Husově třídě
1910 projekt architekta Oskara Rösslera
1913–1914 výstavba (realizační plány Pohl & Kutsche Praha)
5. ledna 1914 počátek vyučování na německé dívčí reálce
1934 německé státní gymnázium
1945 reálné gymnázium
1949 měšťanská škola
1953 1. jedenáctiletá střední škola
1960 14. základní devítiletá škola
1962 zavedení rozšířené výuky jazyků
2023 prohlášení kulturní památkou

Reklama ateliéru Oskara Rösslera s vyobrazením školy z r. 1925

KULTURNÍ PAMÁTKA

LIBEREC
textilní škola
RÖSSLEROVY ŠKOLY

Tkalcovská a přádelnická škola, dnes Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola

POPIS

Komplex je tvořen třemi stavbami – vlastní budovou školy, sálovým objektem dílen a halovou kotelnou, sloužící od roku 1960 jako tělocvična. Celek, zabírající celý domovní blok, obkroužený Humpoleckou ulicí, sjednocuje ohradní zeď. Ke kotelně příslušel komín, zbořený roku 1999.

Hlavní budova je půdorysně a hmotově členitá. Tvoří ji hlavní západní a kolmé severní křídlo spojené přízemím, které je završeno terasou. Ústřední třípodlažní část hlavního křídla s monumentálním vstupem korunuje převýšená mansardová střecha, k jihu hmotově klesající část křídla završují sedlové střechy s valbami. Severní křídlo, obracející se do Jablonecké ulice, má tři nadzemní a jedno suterénní podlaží. Završuje jej valbová střecha. Střechy jsou kryty tombakovými šablonami (původní prejzová krytina musela být pro svou nefunkčnost záhy nahrazena krytinou z bobrovek, která sloužila až do počátku osmdesátých let). Sokl je kamenný bosovaný, omítky v kombinaci drsných a hladkých ploch. Průčeli vrcholí výrazně předsazenými římsami. Dispozice vychází z dobových standardů pro školní budovy – centrální schodiště s páteřními chodbami na obě strany, vroubenými učebnami a kabinety.

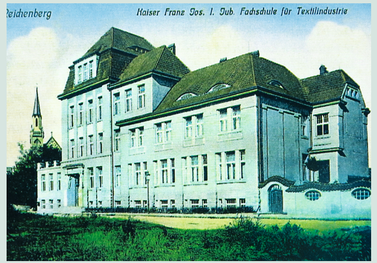
Schéma areálu

Dílny pro praktickou výuku, půdorysně značně přesahující rozměry samotné školy, jsou tvořeny rozlehlými přízemními sály, krytými sedlovou střechou o velmi mírném sklonu. Nosný skelet je železobetonový monolitický s žebrovým stropem. Stropní a zároveň střešní konstrukci vynášejí subtilní železobetonové sloupy, obvodové zdivo je omítané cihelné. Světlo je přivedeno průběžnými sedlovými světlíky. V dílnách se donedávna nacházel unikátní soubor textilních strojů. Do své péče jej převzalo Národní technické muzeum v Praze.

Někdejší **kotelna se strojovnou – dnes tělocvična** – se nachází v zadním dvoře při Humpolecké ulici. Do ulice se obrací její jižní halové křídlo s dřevěnými kazetovým stropem. Pracoval v něm parní stroj, poháněící stroje v dílnách. V severním křídle se nacházela kotelna.

PAMÁTKOVÁ HODNOTA

V areálu se potkává několik rovin kulturně-historické hodnoty. Předně úctyhodná tradice více než 170letého trvání školy, byť ta předtím působila v jiných budovách. Iniciátorem výstavby nového, na svou dobu moderního a velkorysého komplexu, se stala liberecká Obchodní a živnostenská komora, významný hráč na poli hospodářského života celé monarchie. Svou roli hrála prestiž spjatá s místními textilními magnáty. To se odrazilo v progresivním a propracovaném architektonickém a urbanistickém řešení. Stál za ním teprve třicetiletý Mšeňan Oskar Rössler. Ojedinělá je kombinace velkorysých dílen, které jsou vybaveny vlastním zdrojem energie – jakousi malou textilní továrnou – s hlavní školní budovou. Tu architekt oblékl do nadčasového geometrického šatu moderního klasicismu. Jeho krásu umocnily šperky v podobě soudobých uměleckých děl (všechna jsou dílem rodem zdejších umělců). Zvnějšku upoutá honosný hlavní vstup, flankovaný sousošími z dolnofranckého mušlového vápence. Mužské postavy symbolizují přádelnictví (vpravo) a tkalcovství (vlevo) jako dvě hlavní odvětví textilní výroby. Jejich autorem je později známý vídeňský sochař a raspenavský rodák Heinrich Karl Scholz (1880–1937). Jeho dílem jsou též reliéfy na pilířích schodiště v přízemí. Reliéf Pallas Athény na mezipodestě pochází od významného vídeňského medailéra a sochaře Arnolda Hartiga (1878–1972), rodáka ze Žďáru u Tanvaldu. Týž vytvořil bronzovou fontánu s žabím motivem na schodišti, jež se však nedochovala. Reliéfy na pilířích schodiště v 1. patře pak stvořila Liberečanka Lisbeth Walter-Bogner (1883-?), žačka Stanislava Suchardy a manželka malíře a herce Rudolfa Waltera-Cocla (1885–1950). Ten se pak podepsal pod rozměrnou alegorickou malbu, zavěšenou rovněž v prostoru schodiště ve 2. patře.

Textilní škola krátce po dostavbě

Hlavní schodiště v přízemí, na pilířích reliéfy od Heinricha Karla Scholze

ŠKOLA V TYRŠOVĚ ULICI

1852 tkalcovská škola na Sokolovském náměstí (první ve střední Evropě)
1885–1887 textilní škola v Šamánkově ulici (dnešní Obchodní akademie)
1907 zakoupení pozemku v Tyršově ulici od hraběte Clam-Gallase
1908 projekt architekta Oskara Rösslera
1908–1910 výstavba (firmy Schäfer & Co., W. Streitzig, Eduard Ast & Co., vše z Liberce)
19. března 1910 slavnostní otevření školy
1954 ustavena Průmyslová škola textilní
1987 zápis do seznamu kulturních památek
2023 sloučení se SPŠ strojní a elektrotechnickou a VOŠ v Liberci

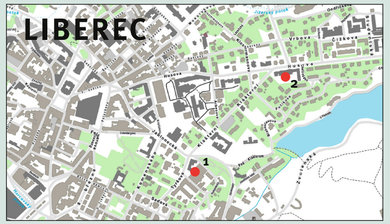
GPS souřadnice a adresa:

SPŠ a VOŠ
46005 Tyršova 82/1, Liberec V-Kristiánov
50.7678364N, 15.0655256E

ZŠ s RVJ Husova
46005 Husova 142/44, Liberec V-Kristiánov
50.7713514N, 15.0699808E

Interiér dílen, 2011

1/ SPŠ a VOŠ Tyršova, č. p. 82
2/ ZŠ s RVJ Husova, č. p. 142

Více informací na

http://www.npu.cz/cs/uop-liberec
sekce prezentace památek

V roce 2026 vydal NPÚ, ÚOP v Liberci v rámci projektu Prezentace památek. Tiskovina vznikla na základě institucionální podpory dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace poskytované Ministerstvem kultury.

Text: Petr Freiwillig
Foto: Michael Čtveráček
Historické fotografie a dokumenty: Severočeské muzeum v Liberci (MUZA), Magistrát města Liberec
Mapa: © ČÚZK, Vladimír Vrabec
Grafická úprava: Michael Čtveráček

Prameny a literatura:

Miroslav Nový – Eliška Nová, Střední průmyslová škola textilní a Vyšší odborná škola, Liberec, Tyršova 82/1, stavebněhistorický průzkum, 2025.
Svatopluk Technik, Liberecké domy hovoří II, Liberec 1993.
Roman Karpaš a kol., Kniha o Liberci, Liberec 2022.
https://husovaliberec.cz
https://liberec-reichenberg.net/autori/karta/jmeno/104-oskar-rossler

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV | ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVIŠTĚ V LIBERCI

OSKAR RÖSSLER (*1878 Mšeno nad Nisou – †1928 Liberec)

Liberecko-jablonecký architekt, syn výrobce pozamentů ze Mšena čp. 138, vychodil Státní průmyslovou školu v Liberci na Masarykově třídě a následně se věnoval studiu architektury na Vysoké škole technické v Darmstadtu v Hesensku, patrně u Erwina Maxe a Karla Hofmanna. Roku 1905 si otevřel architektonickou kancelář v Liberci. Jeho tvorbu charakterizuje spojení pozdní geometrické secese a autorské moderny s výrazným vlivem moderního klasicismu. Vynikajícími příklady tohoto stylu jsou obě Rösslerovy školy, jež vykazují značnou formální podobnost. Zajímavostí je, že v dnešní Tyršově ulici 139/4 přímo naproti textilní škole měl svůj ateliér. V Jablonci nad Nisou v Podhorské ulici 1232/6 pak zřídil jeho pobočku. Rössler byl členem liberecké župy Spolku německých architektů v Československu. Během své praxe se věnoval celému architektonickému portfoliu – činžovním a rodinným domům, ale také průmyslovým stavbám (mj. je autorem továrny firmy Haasis na galalitové zboží v Rychnově u Jablonce nad Nisou u nádraží). Vyprojektoval několik vil v Liebiegově městečku v Liberci (čp. 436/12, 445/8 a 446/6 v Klicperově ulici). V téže době, kdy pracoval na projektu školy na Husově třídě, se zúčastnil soutěže na městské lázně v Karlových Varech. Zajímavou realizací, zbouranou v roce 2026, byla „jezerní depandance“ rodiny Strossů nad libereckou přehradou. Dům v Chelčického ulici 215/16 z let 1925–26 tvořil jakýsi dřevěný doplněk Strossovy vily (dnešní Krajské hygienické stanice). Další pozoruhodnou stavbou, vzešlou z Rösslerova rýsovacího prkna, se stal Okresní starobinec v Chebu (1928–29, dnes domov důchodců a léčebna dlouhodobě nemocných). Ten svou sestavou hmot nezapře touž ruku, jež komponovala školu na Husově třídě. Symetrickým řádem se vyznačuje i dětská ozdravovna TGM v Jetřichovicích (1925–27). Rössler se také zabýval otázkami soudobého urbanismu, o čemž svědčí i nerealizovaný velkorysý projekt na novou libereckou galerii, který zahrnoval komplexní plán zástavby Husovy třídy po ukončení Výstavy českých Němců pořádané v roce 1906. Svým monumentálním projektem dívčí reálky – dnešní základní školy – na tuto studii navázal.